

Катерина СЕМЕНЧУК,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ростислав МЕЛЬНИКОВ,
кандидат філологічних наук, професор
*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди (м. Харків)*

ОБРАЗ МАТЕРІ В ПРОЗОВИХ ТВОРАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Образ матері в літературі та мистецтві завжди вирізнявся колоритністю та багатогранністю, відображаючи різні аспекти жіночої душі та життєвого шляху. Мати уособлює любов, самопожертву, мудрість і духовну силу. Водночас її образ сповнений суперечностей: вона може бути ніжною і суворою, сильною та вразливою, джерелом життя і символом невичерпної – материнської – відданості.

Образ матері присутній у багатьох творах літератури – як світової, так і української. Особливої уваги заслуговує різноплановість образів у прозових творах Лесі Українки. Аналізуються твори «Така її доля», «Жаль» та «Одинок», які вирізняються колоритними жіночими персонажами, зокрема персонажами матерів, що представлені у текстах.

У творі «Така її доля» зустрічаємо нетиповий образ матері. Стосовно цього образу варто схилитися до типізації його як образу «мачухи», жінки жорсткої, не схильної до великої турботи і любові по відношенню до своєї дитини. Представлений образ персонажем Мотрі – жінки, що видала свою дочку заміж за деспотичного п'яницю. У виборі майбутнього зятя жінка керувалася перспективою заможного життя для своєї доньки: «...а то ж багатир, цілий ґрунт має, єдинак у матері!» – так відзивалася Мотря про майбутнього чоловіка доньки. Рішенням Мотрі керувало прагнення кращої долі для доньки, оскільки сама вона була небагатою. Разом з тим жінка геть не зважала на те, чого хотіла сама донька, чого просила у матері: «Дочка, звісно, не хотіла, цілий тиждень від заручин до весілля все було плаче та просить: «Матіночко рідна, не топіть ви моєї головоньки!». Та не слухала я її, бо вона молода, ледве шістнадцять минуло, що вона ще знає!». Мати не зважала на те, що майбутній чоловік доньки пиячить і не шанує навіть рідної матері. У світобаченні Мотрі немає нічого страшного в фізичному насильстві, більшої ваги вона надає матеріальному статусу.

Проте своєї вини матір не визнає, повторює лише: «така її доля», таким чином покладаючи усю відповідальність за негаразди в житті доньки на «долю».

Наступним розглянемо образ матері у творі «Жаль». Мати головної героїні – пані Турковська – представляє досить пасивного персонажа, не залученого до турбот про негаразди в житті доньки впродовж більшої частини оповідання. На відміну від образу, розглянутого попередньо, ця героїня вирізняється байдужістю до подальшого життя, не виявляючи ні переживань, ні нарікаючи на долю, як це було з персонажем Мотрі. Пані Турковська просто зникає з життя доньки на момент найбільш болісних її переживань і життєвих випробувань. Такий образ не є рідкістю в літературі, доволі часто у разі того, якщо материнська фігура не відіграє важливої ролі у творі, мати може з'явитися на початку розповіді, а потім «зникнути» з життя головного героя/героїні. Таким чином можна створити ефект покинутості головного персонажа, його емоційної самотності, оскільки материнська фігура знаходиться десь за межами досяжності, тож головному герою доводиться самотійно переживати усі труднощі. Материнська безумовна турбота сприяє формуванню впевненості та відчуття безпеки, що є важливими факторами для подолання труднощів, материнська порада й підтримка можуть бути незамінними у складні моменти, допомагаючи людині зберігати внутрішню силу та стійкість. Коли головна героїня твору «Жаль» Софія Турковська зіткнулася з життєвими труднощами, важливою для неї в цей період була підтримка матері. Софії довелося справлятися з труднощами «своїми силами», а відсутність підтримки і психологічний тиск призвели до невиправних наслідків.

У творі «Одинак» зустрічаємо класичний образ матері, для якої її дитина – увесь світ. Мати в цьому творі постає як жінка, яка глибоко страждає через своє безсилля допомогти сину. Її образ символізує традиційні уявлення про жіночність і материнство – м'якість, турботу, терпіння. Мати не може змінити вибір сина; Корній був єдиним рідним сином у своєї матері, «одинаком». «Одинаком» він стає і у своїх переконаннях і життєвому шляху, стійко тримаючись перед випробуваннями, що випали на його долю. Попри стійкість рішення сина, мати продовжує його підтримувати, хоча нездатність вплинути на ситуацію

й завдає їй немало болю. Це демонструє незламність материнської любові, відданості і щирості, яка не залежить від рішень дитини. Образ матері в цьому творі є уособленням духовної сили й морального стрижня, який тримає родинні зв'язки навіть у найважчі часи.

Образ матері у творах Лесі Українки є багатограним і глибоким. Вона зображує материнську постать не лише як джерело безумовної любові та підтримки, морального обов'язку та самопожертви. Матері в прозі Лесі Українки постають різними: безпечними, вигідними, байдужими, відданими, щиросердними. Під загальним образом «мати» криється людина, яка має свою мотивацію вчинків, особливості характеру і поведінки. Ця різносторонність дозволяє побачити образ матері в різних його проявах.

Список використаних джерел:

1. Леся Українка. З людської намови: Проза. Київ : ВЦ «Академія», 2015 р. 384 с.